

Манойленко О. В., Жадан Т. А.

МІСЦЕ І РОЛЬ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто місце і роль олійно-жирової галузі в агропромисловому комплексі і національній економіці України. Оцінено внесок олійно-жирової галузі в динаміку та структуру обсягів виробництва та реалізації продукції харчової промисловості. Обґрунтовано виняткову роль олійно-жирової галузі у формуванні фонду споживання, вирішенні проблем внутрішньої продовольчої безпеки, збільшенні експортного потенціалу країни, податкових надходжень до бюджету. Розглянуто соціальну значущість олійно-жирової галузі, продукція якої входить до складу набору продуктів харчування «споживчого кошику». На основі визначених місця і ролі олійно-жирової галузі в агропромисловому комплексі і національній економіці України обґрунтовано необхідність її державної підтримки.

Ключові слова: олійно-жирова галузь, агропромисловий комплекс, продовольча безпека, фонд споживання, споживчий кошик, експорт
Рис.: 4. *Табл.:* 3. *Бібл.:* 9.

Манойленко Олександр Володимирович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра економічного аналізу та обліку, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

Жадан Тетяна Андріївна – старший викладач, кафедра економічного аналізу та обліку, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

Email: averti@mail.ru

УДК 338.27

Манойленко А. В., Жадан Т. А.

МЕСТО И РОЛЬ МАСЛОЖИРОВОЙ ОТРАСЛИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены место и роль масложировой отрасли в агропромышленном комплексе и национальной экономике Украины. Дана оценка вклада масложировой отрасли в динамику и структуру объемов производства и реализации продукции пищевой промышленности. Обоснована исключительная роль масложировой отрасли в формировании фонда потребления, решении проблем внутренней продовольственной безопасности, увеличении экспортного потенциала страны, налоговых поступлений в бюджет. Рассмотрена социальная значимость масложировой отрасли, продукция которой входит в состав набора продуктов питания «потребительской корзины». На основе определенных места и роли масложировой отрасли в агропромышленном комплексе и национальной экономике Украины обоснована необходимость ее государственной поддержки.

Ключевые слова: масложировая отрасль, агропромышленный комплекс, продовольственная безопасность, фонд потребления, потребительская корзина, экспорт
Рис.: 4. *Табл.:* 3. *Библ.:* 9.

Манойленко Александр Владимирович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра экономического анализа и учета, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Фрунзе, 21, Харьков, 61002, Украина)

Жадан Татьяна Андреевна – старший преподаватель, кафедра экономического анализа и учета, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Фрунзе, 21, Харьков, 61002, Украина)

Email: averti@mail.ru

UDC 338.27

Manoylenko A. V., Zhadan T. A.

PLACE AND ROLE OF THE FAT-AND-OIL INDUSTRY IN THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

The article considers the place and role of the fat-and-oil industry in the agro-industrial complex and national economy of Ukraine. It gives an estimate of the contribution of the fat-and-oil industry into dynamics and structure of volumes of production and sales of products of the food industry. It substantiates an exclusive role of the fat-and-oil industry in formation of the consumption fund, solution of problems of internal food supply security and increase of the export potential of the country and tax proceeds to the budget. It considers social significance of the fat-and-oil industry, products of which are included into a set of food products of the consumer basket. It substantiates a necessity of state support of the fat-and-oil industry on the basis of its place and role in the agro-industrial complex and national economy of Ukraine.

Keywords: fat-and-oil industry, agro-industrial complex, food supply security, consumption fund, consumer basket, export
Pic.: 4. *Tabl.:* 3. *Bibl.:* 9.

Manoylenko Aleksandr V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Economic Analysis and Accounting, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Frunze, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

Zhadan Tatyana A. – Senior Lecturer, Department of Economic Analysis and Accounting, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Frunze, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

Email: averti@mail.ru

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку світової та національної економіки засвідчує, що агропромисловий потенціал України може гарантувати не лише продовольчу безпеку, але й зробити Україну одним з найважливіших учасників глобального продовольчого ринку. Досягнення цієї мети вимагає підвищення конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на базі нарощування обсягів інвестицій та їх інноваційного спрямування, прискореного, збалансованого і динамічного розвитку галузей АПК, зокрема, олійно-жирової, вдосконалення інструментів її державного регулювання і підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем олійно-жирової галузі, особливостям її функціонування і розвитку присвячені праці таких науковців: В. Г. Андрійчука, С. П. Капшука, В. Г. Кухти, В. С. Каретнікової, Т. І. Олійник, М. В. Присяжнюка, П. Т. Саблука, А. В. Фаїзова, О. М. Шпичака та інших. Проте, в сучасних умовах господарювання, які характеризуються новими торгівельними правилами, динамічними змінами кон'юнктури на внутрішньому і зовнішньому ринках продовольства, актуальним залишається визначення місця і ролі олійно-жирової галузі у структурі національної економіки, обґрунтування необхідності державної підтримки її подальшого розвитку.

Метою дослідження є визначення місця і ролі олійно-жирової галузі у структурі національної економіки, обґрунтування необхідності державної підтримки її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Олійно-жирова галузь входить до складу агропромислового комплексу України (АПК), який виступає єдиною цілісною виробничо-економічною системою, що об'єднує цілу низку сільськогосподарських, промислових, науково-виробничих і навчальних галузей, спрямованих на одержання, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції [1, с. 407]. За своїм складом та структурою агропромисловий комплекс відрізняється від інших міжгалузевих комплексів і визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, продовольчу безпеку та забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною.

Характерною ознакою АПК є ланцюгова залежність його галузей у виробничих циклах, наявність регіональних, ринкових, технологічних, ресурсних та економічних зв'язків. Олійно-жирова галузь, функціонуючи в рамках агропромислового комплексу, виконує лише її притаманні функції з переробки олійної сировини та виробництва олійно-жирової продукції в єдиному процесі агропромислового відтворення. У зв'язку з цим олійно-жирова галузь є споживачем продукту попередньої ланки – сільського господарства, яке є виробником і основним постачальником олійної сировини. Обсяги і структури виробництва олійної сировини і олійно-жирової продукції повинні відповідати один одному. При цьому важливість раціонального функціонування олійно-жирової галузі зростає.

Господарський механізм АПК виконує функцію стійкої орієнтації всього відтворення і діяльності суб'єктів кожної

ланки на максимізацію кінцевої мети кожної галузі і функціональної сфери – виробництва кінцевого продукту АПК в необхідних масштабах при суспільно необхідних витратах на його відтворення [2, с. 553].

Отже, від взаємоузгодженої участі сільського господарства, олійно-жирової галузі та інших галузей АПК у ланцюзі «виробництво олійної сировини – зберігання олійної сировини – переробка олійної сировини і виробництво олійно-жирової продукції – реалізація олійно-жирової продукції» безпосередньо залежить наявність та якість олійно-жирової продукції та інших продуктів харчування, їх достатність і економічна доступність, забезпеченість ними раціону людини, що в свою чергу впливає на продовольчу безпеку України та рівень життя населення. Саме тому збалансований і динамічний розвиток всіх галузей АПК, у тому числі і олійно-жирової, є важливим напрямком агропромислової політики держави.

Олійно-жирова галузь являє собою якісно однорідну сукупність господарських одиниць (товаровиробників), які характеризуються єдністю технологічних процесів: переробки олійної сировини (екстракційним або пресовим способом) з метою добування рослинної олії, виробництва маргарину, майонезу, мила та іншої продукції на основі рослинної олії. За видом економічної діяльності олійно-жирова галузь належить до переробної промисловості і входить до складу харчової промисловості.

Переробна промисловість займає найбільшу питому вагу у структурі всієї реалізованої промислової продукції в Україні. На її частку приходиться 65 – 75% від загального обсягу реалізованої промислової продукції в Україні у 2001 – 2011 рр. У 2011 році було реалізовано продукції переробної промисловості на суму 881,1 млрд гривень, що становило 66,3% від загального обсягу реалізованої промислової продукції в Україні; харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на суму 220,2 млрд грн, що становило 16,6% від загального обсягу реалізованої промислової продукції в Україні і 25% у структурі переробної промисловості. Обсяг реалізованої продукції харчової промисловості в 2011 р. в порівнянні з минулим роком збільшився на 14,6% [3].

Галузі харчової промисловості протягом останніх десяти років зберігають за собою друге місце у структурі реалізованої продукції переробної промисловості (їх частка 21 – 28%), поступаючись незначним чином лише галузям металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (їх частка 27 – 30%) [3]. За період з 2001 р. по 2011 р. динамічний розвиток галузей харчової промисловості дозволив збільшити обсяги реалізації харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів в 6,3 рази. Значне місце у цьому процесі належить олійно-жировій галузі. Так у 2010 р. було реалізовано олійно-жирової продукції на суму 32,7 млрд грн, що становить 17% від загального обсягу реалізації харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, 4,5% від загального обсягу реалізованої продукції переробної промисловості та 3,1% від загального обсягу реалізованої промислової продукції в Україні (рис. 1).

Рис. 1. Структура реалізованої продукції у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2010 році, % [3]

Тобто, олійно-жирова галузь є однією із структуроформуючих галузей харчової промисловості. Олійно-жирова галузь протягом останніх років демонструє одні з найвищих темпів виробництва продукції в порівнянні з іншими галузями харчової промисловості (рис. 2). Так, у 2009 р. обсяги виробництва продукції олійно-жирової галузі зросли на 30,1%, але в наступні роки вони дещо уповільнились – у 2010 р. до 7,5%, а у 2011 р. до 4,5%.

Виробництво олій рослинних у 2011 р. в порівнянні з 2000 р. збільшилось в майже в 3,6 рази, у т. ч. нерафінованої соняшникової олії – в 3,3 рази з 972,8 тис. т у 2000 р. до 3177 тис. т у 2011 р., маргаринової продукції – в 2,2 рази (з 160,0 до 359,0 тис. тонн), майонезу – в 5,5 рази (з 30,0 до 164,0 тис. тонн) (табл. 1).

Збільшення обсягів виробництва продукції олійно-жирової галузі, перш за все, пов'язано з підвищенням попитом на рослинну олію як на внутрішньому, так і на світовому ринку.

Олійно-жирова галузь відіграє важливу роль у формуванні фонду споживання. Фонд споживання олії включає споживання рослинної олії (соняшникової, оливкової, кукурудзяної та ін.), а також олію, яка витрачається на виробництво кондитерських і хлібобулочних виробів, маргарину, майонезу, консервів та інших продуктів харчування. У 2011 р. в порівнянні з 2004 р. фонд споживання олії збільшився на 1,6% і становив 625 тис. т. Рівень самозабезпеченості внутрішнього ринку рослинною олією перевищив її внутрішнє споживання у 2004 р. в 2,1 рази, а у 2011 р. – в 4,9 рази, що є свідченням високого ступеню продовольчої безпеки країни за вказаною продукцією [3].

Продовольча безпека найповніше знаходить свій вираз через показник споживання, шляхом порівняння

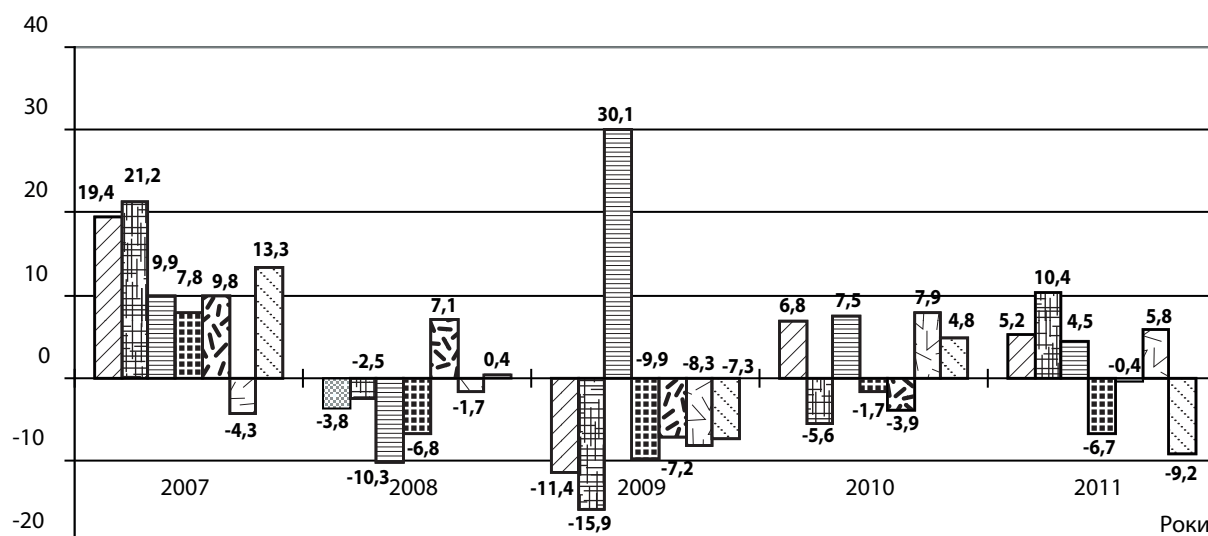
фактичного споживання основних продуктів харчування з раціональними нормами [4]. Норми раціонального споживання характеризують оптимальний рівень задоволення потреб людини в основних продуктах харчування та рекомендовані Українським НДІ гігієни харчування МОЗ.

Споживання населенням України основних продуктів харчування протягом останніх років має позитивну динаміку, окрім хліба та хлібопродуктів. Фактичне споживання основних продуктів харчування в 2011 р. по яйцям, цукру, рослинній олії, картоплі, овочам та баштанним продовольчим культурам, хлібу і хлібопродуктам відповідає раціональним нормам споживання і навіть дещо перевищує їх (табл. 2).

Зокрема, фактичне споживання рослинної олії в 2011 р. перевищило раціональну норму (13 кг на одну особу) на 0,5 кг, а у 2009 р. – на 2,4 кг на одну особу. З одного боку, це є свідченням задоволення потреб населення в цих продуктах харчування, а з іншого – таке перевищення фактичного споживання над раціональними нормами по рослинній олії, картоплі та хлібопродуктах характеризує незбалансованість харчування населення, яке намагається забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок більш економічно доступних продуктів.

Крім того, продукція олійно-жирової галузі – олія та маргарин – входить до складу продуктів харчування споживчого кошику. На основі системи споживчих кошиків формується мінімальний споживчий бюджет. Мінімальний споживчий бюджет розробляється для основних соціально-демографічних груп у середньому на душу населення та на одного члена сім'ї різного складу. Натурально-речова структура мінімального споживчого бюджету формується із споживчих кошиків за основними видатками

Приріст, %

- Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
- Перероблення та консервування овочів та фруктів
- Виробництво олії та тваринних жирів
- Виробництво молочних продуктів та морозива
- Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
- Виробництво інших харчових продуктів
- Виробництво напоїв

Рис. 2 Динаміка виробництва основних харчових продуктів (приріст/зниження, у % до попереднього року) [3]

Таблиця 1

Виробництво олійно-жирової продукції в Україні, тис. т

Найменування продукції	Роки								Темп росту	
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011/2010,%	2011/2000,%
1. Виробництво олій рослинних, у т. ч.:	973	1437	2123	2294	1966	2899	3101	3268	105,4	335,9
▪ олія соняшникова нерафінована	972,8	1382	2080	2228	1867	2796	3030	3177	104,9	326,6
2. Маргарин і продукти аналогічні	160	302	311	317	316	353	363	359	98,9	224,4
3. Майонези та соуси	30	164	168	188	182	166	164	164	100,0	546,7
4. Спреди та суміші жирів	д/н	80,3	71,1	83,8	81,8	73,1	65,2	60,7	93,1	-

Джерело: складено автором на підставі даних Державної служби статистики України [3]

людини або сім'ї на продовольчі та непродовольчі товари, послуги. Згідно із Законом України «Про мінімальний споживчий бюджет» від 03.07.1991 р. № 1284-XII величина вартості мінімального споживчого бюджету визначається виходячи із середніх цін купівлі відповідних товарів і послуг з урахуванням усіх видів торгівлі [6].

Згідно із Законом України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р. № 966-XIV на основі вартісних величин набору продуктів харчування, достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я, мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості, складається прожитковий мінімум [7]. Прожитковий мінімум є базовим державним соціальним стандартом, на основі якого визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти.

Мінімальний споживчий бюджет та величина вартості прожиткового мінімуму як інструменти соціальної політики держави використовуються в якості орієнтирів для регулювання доходів і витрат населення; для обґрунтування розмірів оплати праці; для оцінки матеріальних і фінансових ресурсів, необхідних для реалізації поточних і перспективних соціальних програм; для регулювання міжгалузев-

вого зростання заробітної плати, співвідношення в оплаті праці за галузями.

Найбільший вплив на вартісну величину споживчого кошика, а також на продовольчу безпеку країни має зростання споживчих цін на продукти харчування (рис. 3).

Ціни на основні продукти харчування протягом 2002 – 2011 рр. знаходились у стані постійного росту. У 2011 році загальний індекс споживчих цін на продукти харчування в порівнянні з минулим роком збільшився на 6,1%, а в 2008 р. – на 36,7%. Подорожчання відбулося по всім основним групам продуктів харчування, зокрема, ціни на рослинну олію та жири у 2008 р. збільшилися на 55,8%. Крім того, ціни на продукти харчування зростають значно більшими темпами, ніж на непродовольчі товари та послуги.

Постійне зростання цін на олійно-жирову продукцію та інші продукти харчування є результатом специфічних причин, характерних для ринків продовольства, та причин глобального характеру, які мають вплив на всі сфери світової економіки. До останніх відносяться: зростання цін на нафту та енергоносії; високі темпи розвитку економік в країнах, які розвиваються, насамперед Азії; зростання чисельності населення в світі; кліматичні зміни, які обмежують кількість земельних та водних ресурсів, придатних до використання; нестабільність на фінансових ринках [8, с. 5].

Ці явища безпосередньо впливають на формування продовольчих ринків, у тому числі на цінову кон'юнктуру.

Індекси споживчих цін, %

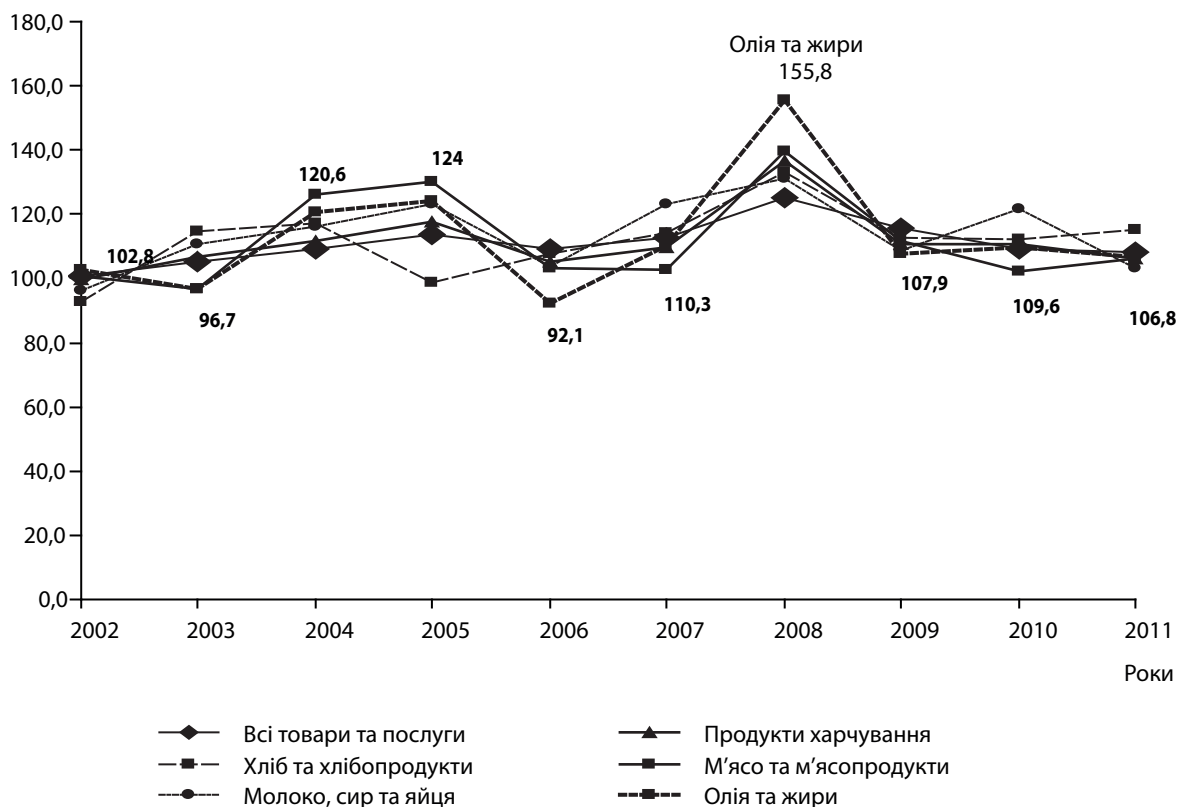

Рис. 3. Індекси споживчих цін на основні продукти харчування в Україні (у % до попереднього року) [3]

Але слід відмітити, що тенденції до підвищення цін на продукти харчування будуть мати місце і надалі, головним чином, за рахунок стрімкого зростання цін на рослинну олію та продукти її переробки, оскільки саме рослинна олія лежить в основі харчової піраміди людства. Тому будь-які зміни, що відбуваються в олійно-жировій галузі, відображаються і в інших взаємопов'язаних з нею галузях харчової промисловості, сільського господарства тощо. Так, в харчовій промисловості соняшникова олія використовується для виробництва рибних і овочевих консервів, хліба та хлібобулочних виробів, кондитерських виробів, спредів та жирових сумішей, майонезів, соусів та іншої продукції. У сільському господарстві виробництво м'ясної та молочної продукції неможливе без соняшникових та соєвих шротів, які є основою кормової бази сільськогосподарських тварин.

Витрати на харчування займають найбільшу питому вагу у структурі сукупних витрат домогосподарств. Частка витрат на харчування одного домогосподарства в середньому за місяць у 2011 р. становила 51,3%, що на 0,3% менше, ніж у 2010 р. і на 12,2% менше, ніж у 2000 р. У 2011 р. із сукупних витрат домогосподарств у розмірі 3456,0 грн на місяць на харчування витрачалось 1772,9 грн [3]. Слід зазначити, що у країнах ЄС питома вага витрат на харчування у загальних витратах домогосподарств знаходиться в межах 20 – 25%.

Значний внесок олійно-жирова галузь має і у зменшенні негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу

України. У 2011 р. порівняно з 2010 р. зовнішньоторговельний обіг олійно-жирової галузі збільшився на 26,4%, обсяги експорту – на 30%, імпорту – на 4,2%. Частка експорту олійно-жирової галузі в загальному обсязі зовнішньоторговельного обігу України у 2011 р. становила 2,6 %, агропромислового комплексу – 20 %, харчової та переробної промисловості – 40 % (табл. 3).

Зовнішньоторговельне сальдо олійно-жирової галузі протягом 2006 – 2011 р.р. було позитивним і в 2011 р. у порівнянні з 2006 р. збільшилось в 3,8 рази, а в порівнянні з 2010 р. – на 35 % і становило 3,4 млрд дол. США. Це майже 52,3 % від загального позитивного сальдо агропромислового комплексу України. У структурі експорту продукції агропромислового комплексу переважає продукція олійно-жирової галузі, питома вага якої в 2011 р. становила 30,3 %. В порівнянні з 2006 р. вона збільшилась на 8,5 %, виперевидши зернові культури (рис. 4).

У 2011 р. лише 20,5% від всього обсягу виробництва рослинної олії в Україні (у тому числі 15,5% соняшникової олії) споживалось всередині країни, інша частина (79,5%) йшла на експорт. У 2011 р. було експортовано 2683 тис. т соняшникової олії (або 84,5% від обсягу її виробництва) на загальну суму 3146 млн дол. США [3]. Олійно-жирова галузь є світовим лідером з експорту соняшникової олії, на частку якої у 2011 р. приходилось близько 56% світового експорту, з географією поставок більш, ніж до 90 країн світу [3]. Отже, олійно-жирова галузь є експортно-орієнтованою.

Таблиця 3

Динаміка експорту та імпорту продукції олійно-жирової галузі, агропромислового комплексу та України (млрд дол. США)

Продукція	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Експорт						
Разом експорт, у т. ч.:	38,4	49,3	66,9	39,7	51,4	68,4
Продукція агропромислового комплексу, у т. ч.:	5,20	6,70	11,20	9,80	10,20	13,0
Продукція харчової та переробної промисловості, у т. ч.:	2,37	3,81	4,46	3,88	5,19	6,34
▪ продукція олійно-жирової галузі (жири та олії рослинного походження, шроти)	1,1	1,9	2,20	2,10	3,0	3,90
Імпорт						
Разом імпорт, у т. ч.:	45,0	60,6	85,5	45,4	60,7	82,6
Продукція агропромислового комплексу, у т. ч.:	3,30	4,40	6,80	5,20	6,10	6,50
Продукція харчової та переробної промисловості, у т. ч.:	1,85	2,48	3,29	2,41	2,96	3,49
▪ продукція олійно-жирової галузі (жири та олії рослинного походження, шроти)	0,20	0,40	0,70	0,42	0,48	0,50
Сальдо						
Зовнішньоторговельне сальдо України	-6,6	-11,3	-18,6	-5,7	-9,3	-14,2
Зовнішньоторговельне сальдо АПК	1,90	2,30	4,40	4,60	4,10	6,50
Зовнішньоторговельне сальдо харчової та переробної промисловості	0,52	1,33	1,17	1,47	2,23	2,85
Зовнішньоторговельне сальдо олійно-жирової галузі	0,90	1,50	1,50	1,68	2,52	3,40

Джерело: розраховано автором на підставі даних Державної служби статистики України [3]

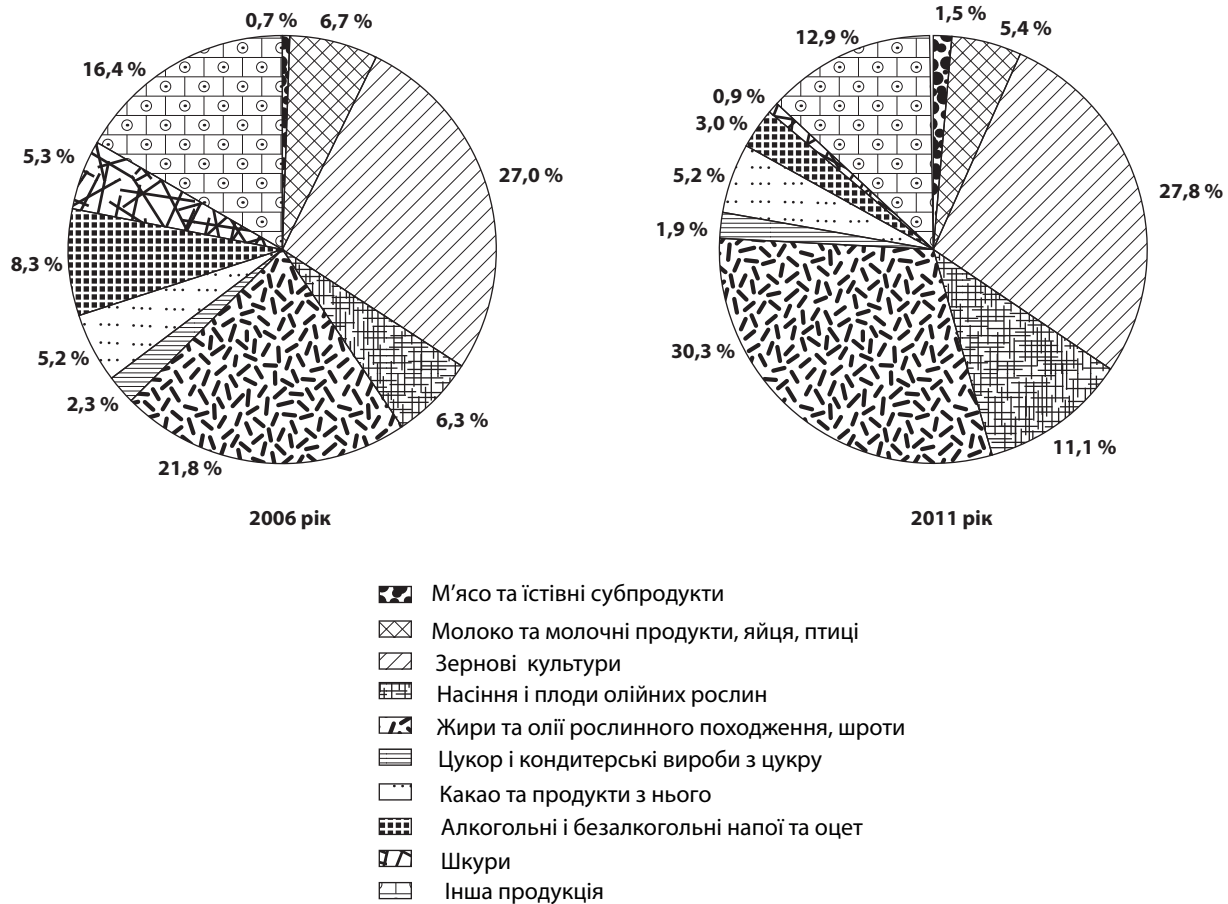

Рис. 4. Структура експорту агропромислової продукції у 2006 р. та 2011 р. [3]

Не менш важливий вклад олійно-жирової галузі і у формування Зведеного бюджету України. За 2010 рік від підприємств АПК до Зведеного бюджету надійшло податків, зборів на суму 34,3 млрд грн або у 7,5 рази більше, ніж у 2000 році та на 9,2 млрд грн (на 36,7 %) більше, ніж у 2009 р. [9, с. 10]. Податкові надходження від АПК становили 14,6% від загальних податкових надходжень до Зведеного бюджету України у 2010 р. Зокрема, від харчових підприємств країни до бюджетів усіх рівнів надійшло понад 30 млрд грн податків і обов'язкових платежів, що на 8,5 млрд (або на 39,3%) більше, ніж у 2009 році [9, с. 60] та від підприємств олійно-жирової галузі – близько 5,1 млрд грн (що становить 17% від податкових надходжень харчової промисловості та 14,9% – від АПК).

Висновки з даного дослідження. Таким чином, олійно-жирова галузь, функціонуючи в рамках агропромислового комплексу, виконує лише їй притаманні функції з переробки олійної сировини та виробництва олійно-

жирової продукції в єдиному процесі агропромислового відтворення. Гідне місце олійно-жирова галузь посідає і у структурі виробництва та реалізації продукції агропромислового комплексу і харчової промисловості. Не менш важлива роль олійно-жирової галузі і у формуванні фонду споживання, вирішенні проблем внутрішньої продовольчої безпеки, збільшенні експортного потенціалу країни, податкових надходжень до бюджету, а також у вирішенні соціальних проблем. Отже, визначені місце і роль олійно-жирової галузі в національній економіці України зумовлюють необхідність державної підтримки її динамічного і збалансованого розвитку як в інтересах агропромислового комплексу, так економіки і суспільства в цілому, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності галузі, якості олійно-жирової продукції, її достатності, економічної доступності, забезпеченості нею раціону людини, що, в свою чергу, впливатиме на продовольчу безпеку країни та рівень життя населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Регіональна економіка. Підручник // За ред. проф. Качана Є. П. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 800 с.
2. Государственное регулирование рыночной экономики: Учебник. Издание 2-е, перераб. и доп. / Кушлин В. И. – общ.ред. – М.: Изд-во РАГС, 2005. – 834 с.
3. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Пасхавер Б. Й. Продовольча доступність / Б. Й. Пасхавер // Економіка України. – 2001. – №7. – С. 69–77.
5. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, затвержені постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 р. № 656. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.nau.ua
6. Закон України «Про мінімальний споживчий бюджет» від 03.07.1991 р. № 1284-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.nau.ua
7. Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р. № 966-XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.nau.ua
8. Жигadlo В. С. Виробництво зернових та олійних культур в Україні: проблеми та перспективи в умовах світової продовольчої кризи / В. С. Жигadlo, О. В. Сікачина. – За ред. Володимира Артюшина. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2008. – 44 с.
9. Панорама аграрного сектора України // Міністерство аграрної політики та продовольства України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НААН України», ГО «Центр аграрних реформ». – К., 2010. – 45 с.

REFERENCES

- «Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy.» [State Statistics Service of Ukraine.]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Gosudarstvennoe regulirovanie rynochnoy ekonomiki* [State regulation of the market economy]. Moscow: Izd-vo RAGS, 2005.
- [Legal Act of Ukraine] (2000). www.zakon.nau.ua.
- [Legal Act of Ukraine] (1991). www.zakon.nau.ua.
- [Legal Act of Ukraine] (1999). www.zakon.nau.ua.
- Paskhaver, B. I. «Prodovolcha dostupnist» [Food availability]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 7 (2001): 69–77.
- Panorama aharnoho sektora Ukrainy* [Panorama of the agricultural sector of Ukraine]. Kyiv, 2010.
- Rehionalna ekonomika* [Regional Economics]. Ternopil: TNEU, 2008.
- Zhyhadlo, V. S., and Sikachyna, O. V. *Vyrobnystvo zernovykh ta oliinykh kultur v Ukraini: problemy ta perspektyvy v umovakh svitovoi prodovolchoi kryzy* [Grains and oilseeds in Ukraine: problems and prospects in the global food crisis]. Kyiv: Analitychno-doradchyi tsentr Blakytnoi strichky PROON, 2008.